

ІНШІ ПРОБЛЕМИ ВІЙСЬКОВОЇ МЕДИЦИНІ

УДК 614.2

АНАЛІЗ ЗАХВОРЮВАНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ СТРОКОВОЇ СЛУЖБИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ НА ХВОРОБИ ТКАНИН ПАРОДОНТУ

P.X. Камалов, Т.В. Ярош, С.М. Рудинська

Українська військово-медична академія

Центральної стоматологічної поліклініки МО України

Резюме. За результатами медико-соціологічного дослідження авторами проаналізовано рівень захворюваності на хвороби тканин пародонту за даними медичного огляду серед військовослужбовців строкової служби Міністерства оборони України. Виявлено залежність між терміном проходження військової служби та хворобами порожнини рота. Обґрунтовано необхідність та визначено шляхи вдосконалення лікувально-профілактичної допомоги зазначеному контингенту.

Ключові слова: військовослужбовці строкової служби Збройних Сил України, захворювання тканин пародонту, термін служби.

Вступ. За даними експертів ВООЗ одними з провідних стоматологічних захворювань є захворювання тканин пародонту, на які сьогодні страждає близько 75% населення світу [1].

За матеріалами Центру з контролю та профілактики хвороб, захворювання тканин пародонту має кожний сьомий мешканець США у віці від 35 до 44 років і кожний четвертий у віці 65 років та старше (2007 р.) [2].

В Україні захворювання тканин пародонту (Антоненко М. Ю., 2008 р.) діагностуються у 92-98% дорослого населення. Серед осіб вікової категорії 15-19 років поширеність хвороб складає 85-100% з перевагою легких форм у вигляді хронічного катарального гінгівіту; для вікової категорії 35-44 роки поширеність менша, близько 75%, проте з перевагою більш тяжких нозологій у вигляді генералізованих пародонтитів, пародонтозів [3].

Як правило, проблема захворювань тканин пародонту не викликає занепокоєння командування та керівництва медичної служби у зв'язку з відсутністю тяжких наслідків, таких як смертність, інвалідність. Звільненість військовослужбовців строкової служби з приводу захворювань тканин пародонту не спостерігається в зв'язку з коротким терміном служби – 1 рік. Водночас, в умовах переходу Збройних Сил (ЗС) України на службу за контрактом дана проблема загостриться. У разі непроведення лікувально-профілактичних заходів, уже після 35 років, захворювання тканин пародонту є основною причиною втрати зубів [4], виникає необхідність в наступному протезуванні, що є високовартісним видом надання допомоги.

В цей же час, наявність захворювань тканин пародонту, більшість з яких супроводжується кровоточивістю або виділенням гною, знижує комунікативні можливості та задоволеність від взаємовідносин з іншими людьми, чим значно погіршує якість життя. Наявність нерозривного зв'язку між станом порожнини рота, загальним здоров'ям та якістю життя людини підкреслюється і рішенням асамблей Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) [1]. У зв'язку з цим підкреслюється необхідність проведення програм з пропаганди гігієни порожнини рота та профілактики хвороб порожнини рота. Відповідно до прийнятих рішень, боротьба із стоматологічними захворюваннями є високозатратною загальнодержавною проблемою.

Проведення комплексу лікувально-профілактичних заходів на ранніх стадіях дозволяє у майбутньому попередити виникнення необоротних змін тканин пародонту, ускладнення, втрату зубів і наступну потребу у протезуванні [5], тим самим зменшити витрати на подальше медичне забезпечення.

Мета дослідження полягала у визначені рівня обізнаності щодо індивідуальної гігієни порожнини рота та встановлені впливу терміну проходження військової служби на захворюваність на хвороби тканин пародонту у військовослужбовців строкової служби ЗС України.

Завдання: провести аналіз захворюваності військовослужбовців строкової служби на хвороби тканин пародонту за даними медичного огляду; проаналізувати організацію первинної профілактики; визначити залежність стану тканин пародонту від терміну проходження військової служби.

Об'єкт: система надання стоматологічної допомоги військовослужбовцям ЗС України.

Предмет: організація первинної профілактики захворювань тканин пародонту із врахуванням стану порожнини рота військовослужбовців строкової служби ЗС України..

Матеріали та методи дослідження. Матеріали: обліково-звітні документи закладів охорони здоров'я МО України (ф.2/МЕД, ф.3/МЕД), картка викопіювання з медичної книжки військовослужбовця (ф.1), анкети соціологічного опитування, дані огляду порожнини рота військовослужбовців ЗС України.

Методи: медико-соціологічного опитування (анкетування, інтерв'ювання), структурно-логічного аналізу, непараметричного статистичного аналізу [6].

Результати дослідження та їх обговорення. Для вирішення поставлених завдань нами було обстежено 292 військовослужбовця строкової служби військових частин Київського та Вінницького гарнізонів. Для проведення медико-соціологічного опитування використовувалася розроблена нами анкета, питання якої були спрямовані на вивчення рівня обізнаності військовослужбовців строкової служби з правилами індивідуальної гігієни порожнини рота, методами та засобами профілактики стоматологічних захворювань. Анкета включала 22 запитання, частина яких (6) допускала більше одної відповіді. Анкетування в подальшому поєднувалося з оглядом порожнини рота на предмет її комплексної індексної оцінки. Отримані дані вносилися до розробленої нами „Пародонтологічної карти військовослужбовця”. Ступінь запалення тканин пародонту оцінювали за допомогою папіло-маргінально-альвеолярний індексу (РМА). Для визначення потреби в наданні стоматологічної допомоги використовувався запропонований ВООЗ індекс СРІТН, стан гігієни порожнини рота оцінювався за допомогою індексу Грін – Вермільйона, інтенсивність каріесу – за допомогою індексу КПВ (каріес, пломба, видалений зуб). Результати дослідження вносилися до карти обстеження та піддавали статистичній обробці.

Дані анкетування вказали на низький рівень інформованості військовослужбовців щодо засобів та методів гігієни порожнини рота, свідченням чого є те, що 48% (140) взагалі не використовують допоміжні засоби гігієни порожнини рота та 46% (134) застосовують лише зубочистки.

Під час анкетування встановлено, що чистять зуби двічі на добу 58% (169) респондентів, 35% (102) - один раз на день та 6% (18) чистять зуби кілька разів на тиждень. Заміну зубної щітки раз на три місяці проводять 59,5% (174) анкетованих, раз на півроку – 34% (99), один раз на рік – 4,5% (13) та рідше одного раз на рік – 2% (6). Тобто 40% анкетованих використовують зубну щітку після закінчення рекомендованого 3-х місячного терміну користування, міняючи її раз на півроку, раз на рік та навіть рідше одного разу на рік

Аналіз стану надання лікувально-профілактичної допомоги вказав на відсутність організуючої ролі лікарів – стоматологів у формуванні мотивації військовослужбовців щодо підтримки належного рівня гігієни, контролю за станом здоров'я ротової порожнини. На питання „Як часто Ви відвідуєте стоматолога з метою профілактичного огляду?” відповіли, що частіше ніж два рази на рік лише 5,5% (16) респондентів, два рази на рік відвідують з цією ж метою – 17,5% (51) опитуваних, один раз на рік – 34% (99), рідше, ніж один раз на рік – 23% (67) і ніколи не відвідують стоматолога з метою профілактики – 20% (58). Аналізуючи частоту звернення респондентів до стоматологічних закладів встановлено, що: протягом року до стоматолога не звертались взагалі 55,5% (162) респондентів(!), один раз - 21% (61), два рази – 14,5 % (42) та 9% (16) більше двох разів. При цьому основною причиною звернень респонденти вказали: необхідність поставити пломбу – 28% (82), профілактичний огляд – 19% (55), гострий зубний біль – 14% (41), необхідність замінити пломбу – 9% (26). Для отримання допомоги з приводу ознак запалення ясен або зняття зубних відкладень звертаються відповідно 7% (20) та 3% (9). Ніколи не звертаються до стоматолога 20% (58) опитуваних (рис. 1).

Значна частина респондентів отримала знання з гігієни порожнини рота від батьків – 60,5% (177), самостійно – 21,5% (63) та тільки по 9% (26) - від лікаря-стоматолога та в школі (рис. 2).

При виборі зубної пасти та щітки лише 39% (114) керуються рекомендацією лікаря, 38% (111) - порадою реклами, 22,5% (66) - порадою знайомих, 8% (23) - ціною та 9,5% (28) використовують інші джерела інформації.

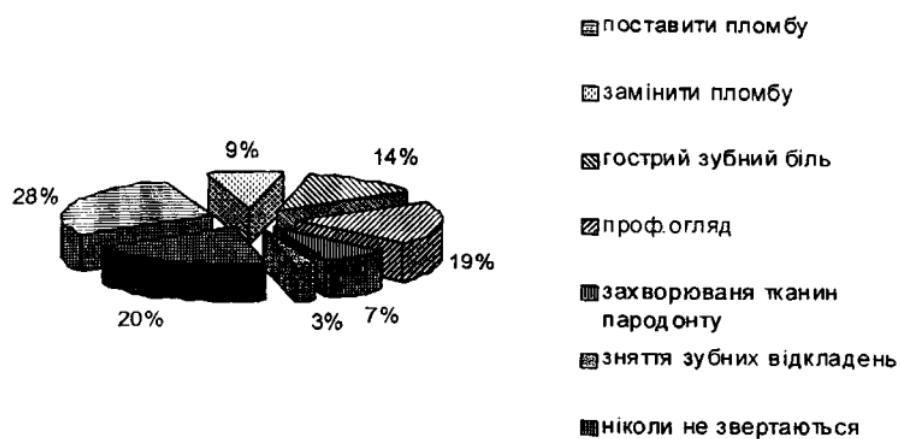

Рис.1. Причинна спрямованість відвідувань стоматолога військовослужбовцями строкової служби ЗС України ($n=292$)

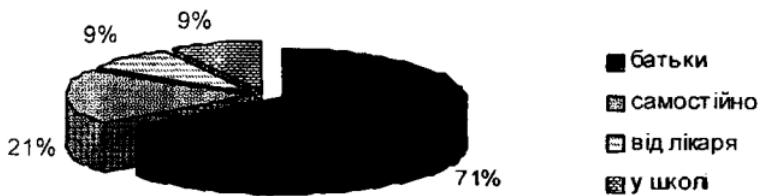

Рис. 2. Джерела отримання знань з гігієни порожнини рота ($n=292$)

В досліджуваній групі було виявлено лише 4 практично здорові особи (1,4%), що не мали ознак стоматологічних захворювань та підтримували добрий рівень гігієни порожнини рота. Ці дані суттєво відрізняються від цивільного населення цієї вікової групи, де відсоток практично здорових осіб складає 12,02%.

В структурі стоматологічної захворюваності карієс склав 50,3%, та захворювань тканин пародонту 49,4%. Загалом індекс КПВ для цієї вікової групи склав 5,6, що статистично не відрізняється від відповідного показника для цивільного населення – 5,44.

Серед респондентів, що мали ознаки запалення тканин пародонту, тільки 6% (18) знали про наявність у них захворювання тканин

пародонту, 3% (9) пропонувалося лікування і тільки 2% (6) проводилось виключно терапевтичне лікування.

Для визначення впливу терміну служби на захворюваність на хвороби тканин пародонту всі обстежені військовослужбовці строкової служби були поділені на дві групи за терміном військової служби: 1) від 0 до 6 місяців (134 особи) та 2) більше 6 місяців (158 осіб). Достовірно ($p<0,05$) відмічено, що зі збільшенням терміну служби зростає, згідно індексу CPITN, потреба в наданні стоматологічної допомоги.

Для визначення зв'язків між терміном служби та станом порожнини рота використовувався непараметричний коефіцієнт кореляції Спірмена. Статистичний аналіз отриманих даних виявив, що існує позитивний кореляційний зв'язок між важкістю запалення та кількістю добових/нічних чергувань ($r_s=0,9$; $p<0,05$), між важкістю запалення та кількістю викурених цигарок ($r_s=0,78$; $p<0,05$), а також помірний позитивний зв'язок між кількістю добових/нічних чергувань та наявністю депресивних станів ($r_s=0,46$; $p<0,05$).

Відмічено зменшення кількості осіб зі здоровим пародонтом протягом проходження строкової служби. Здоровий пародонт виявлено $18,5\pm5,4\%$ у першій групі та $5,5\pm3,2\%$ у другій. Збільшення поширеності захворювань тканин пародонту відбулося за рахунок зростання частки катарального гінгівіту важкого ступеню (2,2% (3) у першій групі та 4,6% (9) у другій) та пародонтиту (6,5% (9) та 11% (18) відповідно) – захворювання, яке викликає у пародонті незворотні явища.

Отримані позитивні відповіді відносно проведення в частинах занять з профілактики стоматологічних захворювань та гігієни порожнини рота у 13% (38), а також щодо оглядів військовослужбовців лікарем-стоматологом – у 20,5% (60).

На питання „Що заважає наданню повноцінної стоматологічної допомоги?” вагома частка вказала на дефіцит вільного часу для відвідування стоматолога – 39% (114), недостатнє забезпечення сучасними матеріалами – 20,5% (60), обмаль власних коштів – 16,5% (48), застаріле обладнання – 12,5% (37), низький рівень уваги з боку лікаря – 8,5% (25), дефіцит часу у лікаря – 4,5% (13).

При виборі стоматологічного закладу більшість респондентів 43% (126) надали перевагу приватним стоматологічним клінікам, 25%

(73) – цивільним, і значно менша кількість надають перевагу стоматологічному кабінету у частині – 12% (35) та відомчим стоматологічним клінікам – 11,5% (34).

На питання „Чи задоволені Ви допомогою, яка надається у стоматологічних закладах Міністерства оборони України?” незадоволення виказали лише – 9% (26) респондентів, завагались відповісти - 47% (137), повністю задоволені - 35% (102), запропонували свої варіанти відповіді – 9,5% (27).

Висновки

1. Даним дослідженням проаналізовано стан порожнини рота військовослужбовців строкової служби Київського та Вінницького гарнізонів. В структурі стоматологічної захворюваності карієс становив 50,3% та захворювання тканин пародонту – 49,4%, що відповідає захворюваності цивільного населення цієї вікової групи (відповідно 53% та 33%).

2. Основною причиною звернень військовослужбовців строкової служби в стоматологічні заклади є наявні захворювання ($76\pm15\%$), профілактична спрямованість відвідувань стоматологів виражена вкрай низько (19,6 $\pm5\%$).

3. Виявлено статистично достовірне ($p<0,05$) збільшення потреби у стоматологічній допомозі військовослужбовцям строкової служби на протязі проходження служби в лавах ЗС України.

4. Виявлені недоліки проведення профілактичних заходів та заходів, спрямованих на раннє виявлення захворювань тканин пародонту, відсутність профілактичної спрямованості при наданні стоматологічної допомоги. Причому ранній розвиток захворювань тканин пародонту респонденти пов’язують, в першу чергу, з дефіцитом часу для відвідування стоматолога та недостатнім забезпеченням матеріалами.

5. Проведене дослідження вказує на необхідність подальшого вивчення умов військової служби стосовно її впливу на захворюваність на хвороби тканин пародонту, на потребу у стоматологічній допомозі з наступною розробкою комплексу заходів щодо профілактики та раннього виявлення захворювань тканин пародонту.

Література

1. Oral health: action plan for promotion and integrated disease prevention. Geneva, World Health Organization, Ninth meeting, 26 January 2007. Режим доступу: http://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/EB120/b120_r5-en.pdf
2. American Academy of Periodontology report. // J Periodontol. – 2005.76:1406-1419.
3. Антоненко М. Ю. Сучасні медико - організаційні аспекти профілактики захворювань пародонта / М. Ю. Антоненко // Охорона здоров'я України. – 2008. - №2. – С. 57-62.
4. Adult Oral Health. Atlanta, Centers for Disease Control and Prevention, 2007. – Режим доступу: <http://www.cdc.gov/OralHealth/topics/adult.htm>
5. Масумова В.В. Отдаленные результаты лечения хронических гингивитов / В. В. Масумова, Н. В. Булкина, Ю. Л. Осипова, Е. А. Савина, Е. А. Александрова // Современные научноемкие технологии. – 2008. - №1.-С. 12-18.
6. Антомонов М.Ю. Математическая обработка и анализ медико-биологических данных. – К: НИИ Проблем военной медицины ВС Украины, 2006. –558 с.

Summary. As a result of medico-sociological study authors analyzed the incidence of disease of periodontal tissues according to the medical examination among military Army of Forces . The dependence between the period of compulsory military service and state of oral health. The necessity and ways to improve therapeutic and preventive care specified contingent.

Key words: military Army of Forces, diseases of periodontal tissues, the service life.

Резюме. По результатам медико-социологического исследования авторами проанализирован уровень заболеваемости болезнями тканей пародонта по данным медицинского осмотра среди военнослужащих срочной службы Вооруженных Сил Украины. Выявлено зависимость между сроком прохождения воинской службы и состоянием здоровья полости рта. Обоснована необходимость и пути усовершенствования лечебно-профилактической помощи указанному контингенту.

Ключевые слова: военнослужащие срочной службы Вооруженных Сил Украины, заболевания тканей пародонта, срок службы.